ופדר קמא דכתב רחמנא למה לי מיבעי ליה (א)לכדתניא כיצד הוא עושה [א]חופה את הפדר על בית השחיטה ומעלהו וזהו דרך כבוד של מעלה והאי תנא מייתי לה מהכא (ב)דתניא [1]זאת תורת הבהמה והעוף וכי באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה [ב]בהמה מטמאה במגע ובמשא עוף [ג]אינו מטמא במגע ובמשא עוף [ד]מטמא בגדים אבית הבליעה בהמה אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה לומר לך מה בהמה בשחיטה אף עוף בשחיטה אי מה להלן ברוב שנים אף כאן ברוב שנים ת"ל זאת ר' אליעזר אומר באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה לומר לך מה עוף הכשרו מן הצואר אף בהמה הכשרה מן הצואר אי מה להלן ממול עורף אף כאן ממול עורף ת"ל [2]ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל ראשו של זה ממול עורף ואין ראשו של אחר ממול עורף ור' אליעזר האי זאת מאי עביד ליה אי לאו זאת הוה אמינא מה עוף בסימן אחד אף בהמה בסימן אחד כתב רחמנא זאת תני בר קפרא זאת תורת הבהמה והעוף הטיל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים לחייבו בשני סימנין אי אפשר שכבר הוקש לדגים לפוטרו בלא כלום אי אפשר שכבר הוקש לבהמה הא כיצד הכשרו בסימן אחד דגים דלאו בני שחיטה נינהו מנלן אילימא משום דכתיב [3]הצאן ובקר ישחט להם אם את כל דגי הים יאסף להם [ה]באסיפה בעלמא סגי להו אלא מעתה גבי שליו דכתיב [4]ויאספו את השליו הכי נמי דלאו בשחיטה והא אמרת לפוטרו בולא כלום אי אפשר שכבר הוקש לבהמה התם לא כתיבא אסיפה במקום שחיטה דאחריני הכא כתיבא אסיפה במקום שחיטה דאחריני: דרש עובר גלילאה בהמה שנבראת מן היבשה הכשרה בשני סימנים דגים שנבראו מן המים הכשירן בולא כלום עוף שנברא מן הרקק הכשרו בסימן אחד אמר רב שמואל קפוטקאה תדע שהרי עופות יש להן קשקשת ברגליהם כדגים: ועוד שאלו כתוב אחד אומר [5]ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף אלמא ממיא איברו וכתיב [6]ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים אלמא מארעא איברו אמר לו (ג)מן הרקק נבראו ראה תלמידיו מסתכלים זה בזה אמר להם קשה בעיניכם שדחיתי את אויבי בקש מן המים נבראו ולמה הביאן אל האדם לקרות להן שם ויש אומרים בלשון אחר אמר לאותו הגמון ובלשון הראשון אמר להן לתלמידיו משום דכתיב על ויצר אמר רב יהודה משום ר' יצחק בן פנחס (ד)אין שחיטה לעוף מן התורה שנאמר ושפך בשפיכה בעלמא סגי א"ה חיה נמי [א] איתקש לפסולי המוקדשין עוף נמי איתקש לבהמה דכתיב זאת תורת הבהמה והעוף הא כתיב [7]ושפך את דמו ומאי חזית דשדייה ליה על עוף שדייה אחיה מסתברא משום דסליק מיניה (סימן נתנבל דם במליקה) מיתיבי (ה)השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נחירתו זו היא שחיטתו ליבעי כסוי מי סברת בעוף לא בחיה ת"ש (ו)השוחט וצריך לדם חייב לכסות כיצד הוא עושה או נוחרו או עוקרו

מאי

ופדר קמא למה לי. בשלמא ראש איצטריך לרבויי משום שכבר הותז אלא הפדר למה לי: **דרך כבוד.** שכשמקריב הראש חופה הפדר על מקום חתך מפני שמלוכלך בדם: **מייתי לה מהכא.** שחיטה מן הצואר: **ואת תורת הבהמה.** לעיל מיניה איירי בטומאת נבילות: **עוף אינו מטמא במגע ובמשא.** דכתיב (ז) לטמאה בה אין לך אלא מה שאמור בה לא יאכל לטמאה בה: **בהמה אינה מטמאה בבית הבליעה.** אם תחבה לו חברו דתניא (ח) יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בבית הבליעה ת"ל לא יאכל לטמאה [ב] מי שאין לה טומאה אלא דרך אכילתה יצתה זו שיש לה טומאה קודם שיאכלנו: **מה בהמה בשחיטה.** יוצאה מידי נבלה דכתיב (ויקרא א) ושחט את בן הבקר: **אי מה בהמה ברוב שנים.** מדאצטריך לעיל [ע"א] לרבות את הראש שכבר הותז דאי בסימן אחד לאו הותז קריא ליה ולא איצטריך לרבוייה: **ואת.** מיעוטא הוא: **מה עוף הכשרו מן הצואר.** מליקתו: **אף בהמה הכשרה מן הצואר.** שחיטתה והיינו דאמרן ותנא מייתי לה מהכא: **ואת מאי עביד ליה.** כיון דעוף לאו מבהמה יליף אלא בהמה מעוף ילפא מיעוטא מאי ניהו: **בסימן אחד.** דכתיב בחטאת (ויקרא ה) ולא יבדיל זאת ממעט שלא לכל דבריהם הוקשו אלא לדבר אחד: **הבהמה והעוף.** וכל נפש חיה הרומשת במים דגים: **לחייבו בשני סימנים.** כבהמה דנפקא לן [ע"א] ממנין לרבות את הראש שכבר הותז: **אי אפשר שכבר הוקשו לדגים.** דלאו בני שחיטה נינהו כדלקמן: **הכא כתיבא אסיפה.** לידהו אגב שחיטת בהמה ומדסני בליבוריה וכתיב בהו אסיפה ש"מ דוקא הוא: **מן היבשה.** לפיכך יש לו חיות בריא וחזק: **רקק.** גרביל"א שיש בה מים ויבשה: **תדע.** שמן הרקק נבראו: **ועוד שאלו.** קונטריקון ההגמון את רבן גמליאל שאלות הרבה והן בבכורות (דף ה.) וגם זאת שאלו והכא תניי' משום גררא דעופות: **שרץ נפש חיה ועוף אלמא ממיא איתבריאו.** עופות: **ולמה הביאן אל האדם.** ר"ג קאמר לה כלומר ולמה נכתבו כאן משום קריאת שם: **לקרות להם שם.** והכי קאמר ויצר מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים לראות מה יקרא לו ולא אבריה קאי: **משום דכתיב.** ואת כל עוף השמים על ויצר דמשמע דאבריה נמי קאי. לישנא אחרינא משום דכתיב על [ג] כלומר מקרא קמא גופיה משתמע דמן הארץ נבראו דכתיב על הארץ דמשמע דמינה איתבריאו וכתיב נמי בקרא בתרא ויצר מן האדמה זה שמעתי ולשון נראה בעיני: **אין שחיטה לעוף מן התורה.** והיקשא דזאת תורת לאקושי בהמה למליקת העוף שתהא שחיטתה מן הצואר כדאמרינן לעיל ואפילו מתורה שבעל פה מהלכה למשה מסיני אין לו אלא מדברי סופרים ואין נבלת עוף קרויה נבלה אלא אם כן מתה מאליה או הרגה במכה שלא על ידי סימנים אבל נחירה או עיקור סימנין כשר בו: **חיה נמי.** דהא חיה נמי בהאי קרא כתיבא: **לפסולי המוקדשין.** כדאמרינן לקמן בשמעתין [כח.] מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין: **איתקש לבהמה.** ונימא אין היקש למחצה: **דסליק מיניה.** או עוף אשר יאכל ושפך את דמו: **ונתנבלה בידו.** שלא מדעת: **הנוחר והמעקר.** מדעת: **פטור מלכסות.** דאשר יאכל כתיב (ויקרא יז): **ליבעי כסוי.** דהא כתיבא כסוי אנחירה דידיה ומהיכי תיתי למיפטריה: **מי סברת בעוף.** קאי בחיה קאי דכסוי דידה כי כתיב אהכשרה כתיב והכשרה דידה שחיטה היא: **השוחט.** דבר הצריך כסוי: **וצריך לדם.** [ד]כדמפרש [כח.]: **חייב לכסות.** על כרחו ושוב לא יראה למלאכה: **כיצד עושה.** להפטר מן הכסוי נוחרו או עוקרו:

מאי

ופדר קמא למאי אתא. מה שמקשינן לכתוב חד ראש ותרי פדר דמחד ראש ידעינן שהוא בכלל עריכה ופדר קמא דדרשינן מיניה שחופהו על בית השחיטה ידעינן דראש קודם לכל אברים נראה דאי לא כתיב אלא חד ראש לא הוה דרשינן מיניה שכבר הותז אלא הוה דרשינן (ט)[מיניה שחופהו על בית השחיטה והוה שמעינן [ה] מיניה] (א) שקודם לכל האברים אבל השתא מיתורא דכתיב ראש שני אשמועינן דשחיטה מן הצואר: **באיזו** תורה שוותה בהמה לעוף. בפרק חטאת העוף בזבחים (דף סט:) דרשינן מינה מה בהמה דבר שמכשירה לאכילה מטהר טרפתה מטומאתה אף עוף כו' תרתי שמע מינה: **מה** עוף בסימן אחד. דכתיב ומלק ולא יבדיל: **דרש** בר קפרא. לדידיה איצטריך זאת לשום דרשא:

תדע שהרי יש להם קשקשת. תימה מה צריך ראיה על זה דקרא כתיב בהדיא ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף וי"ל דמייתי ראיה דכיון דבריאת המים ניכרת בהם ראוי לדמותם לדגים לענין שחיטה:

ועוד שאלו. פירוש קונטריקון ההגמון את רבן יוחנן בן זכאי ולא כמו שפירש בקונטרס את רבן גמליאל וכל דוכתי דאיכא ועוד שאלו עליה קאי ואע"ג דלא מייתי התם כמו בו ביום שבכל הש"ס דהוי ביום שמינו בו את רבי אלעזר בן עזריה נשיא כדאמרינן בפרק תפלת השחר (ברכות דף כח.):

בשפיכה בעלמא. ואפילו לר' מאיר דיליף לקמן בפרק כסוי הדם (דף פה.) דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה דגמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ מכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו:

תיהני

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הלכה ה והלכה יא:
ט ב מיי' פ"א מהל' אבות הטומאה הל"ב ג:
י ג ד מיי' שם פ"ג הל"א:
יא ה מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ג ועיין בכ"מ ובל"מ סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' יג ס"א:

◆

שיטה מקובצת

א] אי הכי חיה נמי חיה איתקש: ב] ת"ל לא יאכל לטמאה בה מי שאין לה: ג] ל"א משום דכתיב על וייצר כלומר מקרא: ד] וצריך לדם למלאכתו כדמפרש: ה] והוה שמעי' מיניה נמי שקודם:

◆

רבינו גרשום

ופדר קמא דכתב רחמנא. דאמר את הראש ואת הפדר. לזו צריך דחופה את הפדר כלומר את החלב אשר על הקרב: בהמה מטמאה במגע ובמשא. כלומר כשהיא נבלה ועוף אינו מטמא כו' עוף מטמא בגדים אבית הבליעה דאוקימנא והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו בעוף דאינו מטמ' בגדים אלא בשעת אכילה ואיזו היא בשעת אכילה כשהיא אבית הבליעה אבל לא קודם ולא אחר כן אינו מטמא בגדים כו' ת"ל זאת בשנים כלו' הבהמה וזה יש דינה כלומר עוף: (א) ור' אלעזר מה עוף הכשירו בסי' אחד מן הצואר כלומר במליקה כך בהמה הכשירה מן הצואר כלומר בשחיטה: ת"ל ראשו של זה במליקה ואין ראשו של אחר כלומר ולא של בהמה. ור' אליעזר דלא יליף מזואת מאי עבדי ליה. זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים ועכשו הטיל הכתוב עוף בין הבהמה לדגים. הכא לא כתיב אסיפה במקום שחיטה אחריני כלומר כשליו דמשמע דבשחיטה הם אבל הכא בדגים בצאן [כתיב] שחיטה לבד ובדגים אסיפה לבד. מן הרקק מים ואדמה מעורבין זה בזה: ועוד שאלו קונטרקוס ההגמון את רבן יוחנן בן זכאי שאלות מרובות ועוד שאל שאלה זו. ולמה הביאן אל האדם לקרות להם שם כלומר מן המים נבראו. ואם תאמרו למה נאמר ויצר ה' אלהים מן האדמה ועוף בכלל לא נכללו עופות עם הבהמה אלא לקרות להם שם משום דכתיב על ויצר כלומר בלשון ראשון אמר להן לתלמידיו כלומר מן הרקק נבראו משום דכתיב על וייצר כלומר ויצר ה' אלהים מן האדמה וכתיב ועוף יעופף על הארץ ולא כתב מן הארץ אלמא ממיא נבראו והשתא דכתב על ויצר ש"מ מן הרקק נבראו. חיה איתקש לפסולי המוקדשין דכתיב כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף חיה בשחיטה, מיסתברא משום דסליק מיניה כלומר דסליק קרא מעופות דכתיב או עוף ושפך כלומר ששפך סמוך לעוף. מי סברת בעוף לא בחיה כלומר הנוחר והמעקר

מסורת הש"ס

א) [יומא כו., ב) וזבחים סט:, ג) [עירובין מח.], ד) [לעיל ד. ושם נסמן], ה) לעיל יז. לקמן פה., ו) לקמן פה: [תוספתא פ"ו ה"ב ע"ש], ז) [ויקרא כב], ח) [נדה מג:], ט) רש"א.

◆

תורה אור השלם

1. זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף וְכֹל נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת בַּמָּיִם וּלְכָל נֶפֶשׁ הַשֹּׁרֶצֶת עַל הָאָרֶץ: ויקרא יא מו
2. וְהֵבִיא אֹתָם אֶל הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחַטָּאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל: ויקרא ה ח
3. הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא לָהֶם אִם אֶת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמָצָא לָהֶם: במדבר יא כב
4. וַיָּקָם הָעָם כָּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַלַּיְלָה וְכֹל יוֹם הַמָּחֳרָת וַיַּאַסְפוּ אֶת הַשְּׂלָו הַמַּמְעִיט אָסַף עֲשָׂרָה חֳמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שָׁטוֹחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה: במדבר יא לב
5. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ עַל פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם: בראשית א כ
6. וַיִּצֶר יְיָ אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל הָאָדָם לִרְאוֹת מַה יִּקְרָא לוֹ וְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ: בראשית ב יט
7. וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יָצוּד צֵיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְשָׁפַךְ אֶת דָּמוֹ וְכִסָּהוּ בֶּעָפָר: ויקרא יז יג

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ופדר וכו' הוה דרשינן שקודם לכל האברים. נ"ב ס"א ואי נמי הוה כתוב חד ראש אצל פדר קמא הוה דרשינן שחופהו על בית השחיטה והוה שמעינן מינה שקודם לכל האברים אבל שכבר הותז לא שמעינן אבל השתא כו':

◆

לעזי רש"י

גרביל"א. חצץ.

◆

מוסף רש"י

דרך כבוד. לפי שבית השחיטה מלוכלך בדם הראש (יומא כו.). אין שחיטה לעוף מן התורה. אלא מדברי סופרים (לעיל כ.). הא כתיב ושפך את דמו. בשפיכה בעלמא (קדושין עו.). השוחט ונתנבלה בידו. כגון על ידי פגימת סכין או שהייה או דרסה (לעיל יז.). הנוחר. מדעת, ולשון נחירה שקורעים לאורכה מנחיריו ועד החזה (שם). והמעקר. סימנים, וכיון קאי דטעונה כסוי כגון צבי ואיל (שם). פטור מלכסות. דכתיב אשר יאכל ושפך וכסה, נראוי לאכילה הכתוב מדבר, ואפילו מאן דמחייב כסוי בשוחט ונמצאת טרפה, מיהא בעינן, דגמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ, והתם שחיטה כתיב, בפרק כסוי הדם (שם). **השוחט וצריך לדם חייב לכסות.** ולא יעשה ממנו צרכיו (לקמן פה:). **כיצד הוא עושה.** ויהא פטור מן הכסוי, **או נוחרו, או עוקרו.** עוקר סימנים (שם).

(א) אולי צ"ל רא"ת באיזה תורה שוותה בהמה לעוף, כלומר באיזה דין שוותה. מה עוף כו':